

**เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตและ
การลดอันตรายจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
Alcoholic Beverages as Infrastructure of Life and
Harm Reduction of Alcohol Drinking**

ประชาธิป กะทา¹

Prachatip Kata

Received: Jun 08, 2025

Revised: Dec 01, 2025

Accepted: Dec 14, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความหมายทางสังคมและความเป็นวัตถุสภาวะ (materiality) ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโลกชีวิตทางสังคมของนักดื่ม งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลที่ชุมชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือของประเทศไทย ระยะเวลาการศึกษา 1 ปี เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม งานวิจัยมีข้อค้นพบสำคัญ คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นโครงสร้างพื้นฐานในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนที่ศึกษา โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตใน 2 ลักษณะ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานทางวัตถุ (material infrastructure) ในแง่ฤทธิ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วยให้ชาวบ้านรู้สึกผ่อนคลายและคลายปวดเมื่อยหลังทำงาน 2) โครงสร้างพื้นฐานทางความรู้สึก (affective infrastructure) เครื่องดื่ม

¹ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Science, Kasetsart University) Email: prachatip.k@ku.ac.th

แอลกอฮอล์เป็นสื่อกลางในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในชุมชน การที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นโครงสร้างพื้นฐานชีวิตผู้คน ส่งผลให้เป็นการยากในการดำเนินมาตรการเพื่อตั้งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกจากชีวิตประจำวันของนักดื่ม เพราะหากนักดื่มตัดสินใจลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เท่ากับองค์ประกอบย่อยอื่น ๆ ภายใต้โครงสร้างพื้นฐานของชีวิตทางสังคมของพวกเขาจะได้รับผลกระทบตามไปด้วย วิธีการลดอันตรายจึงเป็นวิธีการที่กลุ่มนักดื่มเลือกใช้ เมื่อพวกเขายังจำเป็นต้องพึ่งพาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานของชีวิต การขยายมุมมองต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานของชีวิต ช่วยขยายมุมมองต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีบทบาทมากกว่าการเป็นแค่ยาเสพติดสุขภาพการเกิดโรค และความรู้เชิงประสบการณ์ของวิธีการลดอันตรายของนักดื่มและคนในชุมชน ยังแสดงให้เห็นแนวทางการนำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้หรือผสมผสานกับความรู้เชิงวิชาชีพอื่น ๆ เพื่อพัฒนามาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและลดอันตรายการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป

คำสำคัญ: เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โครงสร้างพื้นฐานชีวิต การลดอันตราย

Abstract

The main objective of this research is to study the social meaning and materiality of alcoholic beverages in the social life world of drinkers. This research is qualitative research, conducting fieldwork at a community in the Northern of Thailand. Data were collected through interviews and both participatory and non-participatory observation. The findings reveal that alcoholic beverages constitute an integral component of daily life in the studied communities. Alcoholic beverages operate as infrastructure in two dimensions: (1) material

infrastructure, in terms of their effects in enabling villagers to relax and alleviate physical discomfort after work; and (2) affective infrastructure, in which alcoholic beverages function as a medium for the formation and maintenance of social relationships within the community. As alcoholic beverage is the infrastructure of people's lives, it is difficult to implement measures to remove alcohol from people's daily lives. If drinkers decide to reduce, abstain, or quit drinking alcohol, it means that other sub-elements under the infrastructure of their social life will be affected as well. Harm reduction techniques are therefore the strategies of choice for drinkers when they still have to rely on alcohol as the infrastructure of their lives. Expanding the approach to alcoholic beverages as an infrastructure of life broadens the perspective on alcohol beyond its characterization as merely a pathological factor in disease. Moreover, the experiential knowledge of how to reduce harm among drinkers and people in the community also shows that how to apply or combine such knowledge with other professional knowledge in order to further develop measures related to the control and reduction of harm from alcohol consumption.

Keywords: Alcoholic beverages, Infrastructure of life, Harm reduction

1. บทนำ

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยพัฒนายุทธศาสตร์และดำเนินการมาตรการเชิงโครงสร้าง (Structural intervention) มาตรการระดับพื้นที่ ทำงานรณรงค์สื่อสารทางสังคม (social advocacy) และเคลื่อนไหวทางสังคมการเมือง เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชากรกลุ่มเป้าหมายมาอย่าง

ต่อเนื่อง (Witthaworaphong, 2014; Kata al et, 2018b) ผลสำรวจพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในช่วงปี 2550-2567 พบว่า จำนวนผู้ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2550-2558 อาจลดลงในปี 2560 เป็น 15.9 ล้านคน (ร้อยละ 28.4) แต่กลับ เพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2567 เป็น 20.9 ล้านคน (ร้อยละ 35.2) (National Statistical Office, 2024)

ในระดับพื้นที่เองพบว่า มีหลายพื้นที่ที่ขับเคลื่อนงานผ่านเครือข่ายและ กลไกภาคประชาสังคม จนสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมและสร้างข้อตกลง ทางสังคมร่วมกันภายในชุมชน เพื่อควบคุมการบริโภคเหล้าในงานบุญประเพณี ตลอดจนปัญหา ทะเลาะวิวาท และการเสียชีวิตในพื้นที่จัดงาน (The Network of Alcohol-Free Organizations, 2016) มีการประยุกต์ใช้พลังทุนทางสังคมและ ค่านิยมทางวัฒนธรรม เช่น คุณค่าความเป็นผู้หญิงและมีดีเพศสภาพในวัฒนธรรม ชชาติพันธุ์พัฒนาแกนนำผู้หญิงในหมู่บ้านเพื่อทำงานควบคุมการบริโภคเหล้า ในชุมชน (Nawakitbamrung, 2016)

มีงานวิจัยประเมินผลที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของมาตรการและ แคมเปญรณรงค์ควบคุมการบริโภคเหล้า เช่น โครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ว่าส่งผลให้นักดื่มปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปใน ทางที่ดีขึ้น (Social and Business Development Research Center, 2014; Chirattanasopha, 2016) โครงการนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการนโยบาย แอลกอฮอล์สมัยใหม่ของประเทศ (Thamarangsi, 2008) จนกระทั่ง ประเทศไทย ได้รับการยอมรับระดับนานาชาติว่าเป็นประเทศผู้นำด้านการส่งเสริมสุขภาพ (Sivarak, 2003)

เราอาจสรุปได้ว่า การควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ ประเทศไทย ค่อนข้างประสบความสำเร็จในการออกมาตรการเชิงโครงสร้างที่ เน้นดำเนินการกับทางฝั่งด้านอุปทาน (Supply side) เป็นร่วมเชิงนโยบายให้กับ เจ้าหน้าที่ในการทำงาน เช่น กฎหมายควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ และ

มีมาตรการในระดับพื้นที่เพื่อจำกัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยง (risk situation) นำไปสู่การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งที่ริเริ่มโดยคนในชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น งานบุญปลอดเหล้า แข่งเรือปลอดเหล้า โรงเรียนสีขาว เป็นต้น (Kata al et, 2018b)

อย่างไรก็ตาม มีรายงานวิจัยพบว่า ถึงแม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 แต่กลับพบว่า ผู้คนก็ยังไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายเท่าที่ควร รวมไปถึงกลุ่มผู้ประกอบการด้วย (Rachadaphanathikul & Boonsrimuang, 2005; Ayuwat & Narongchai, 2012) ประเด็นการหลีกเลี่ยงมาตรการทางกฎหมายซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินการมาตรการเชิงโครงสร้างในระดับพื้นที่ ยังพบในรายงานวิจัยชิ้นอื่นอีกหลายชิ้นเช่นกัน (Sarakam, 2009; Nakhara, 2014; Rungpatchim & Ratchaphannathikun, 2010) งานวิจัยของนรา เทียมคลี (Thiamklee, 2018) ศึกษาหาสาเหตุว่าเหตุใดร้านขายของชำและร้านโชห่วย จึงทำผิดกฎหมายตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พบว่า เหตุปัจจัยในการกระทำผิดตามกฎหมายของผู้ประกอบการที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ได้มีเหตุผลด้านรายได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีเหตุผลทางด้านสังคมและความเชื่อทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะต่าง ๆ การให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความสัมพันธ์ระหว่างร้านโชห่วยหรือร้านขายของชำกับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญด้วย

มีข้อวิจารณ์ต่อมาตรการการรณรงค์ที่มุ่งเน้นการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยการนำเสนอเฉพาะแง่มุมผลกระทบด้านลบต่อปัญหาสุขภาพและความเสี่ยงที่จะนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ว่าขัดแย้งกับโลกประสบการณ์ของนักดื่มที่ให้ความหมายกับพฤติกรรมการดื่มของพวกเขาหลากหลายความหมายมากกว่าการเป็นแค่พยาธิสภาพของโรคหรือปัญหาสุขภาพ (Mukdawijitra, 2015; Eawsriwong, 2018; Kata & Chawrai-ngen, 2018 a) และมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นอีกด้านว่าในโลกของนักดื่มการเรียนรู้วิธีการลด

อันตราย (Harm reduction) จากการที่พวกเขาหลีกเลี่ยงการดื่มไม่ได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอะไรเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Kosiyaphon, 2018; Jindakam, 2018; Sukonsriprasit, 2018)

ดังนั้น เราอาจพอสรุปได้ว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการออกมาตรการเชิงโครงสร้างที่เน้นการดำเนินการกับทางฝั่งด้านอุปทาน แต่ยังมีจุดอ่อนและให้น้ำหนักน้อยกับการทำงานกับทางฝั่งอุปสงค์ โดยเฉพาะความเข้าใจแบบแผนการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปในแต่ละประชากรกลุ่มเสี่ยง ขาดการประเมินความเสี่ยงสะท้อนจากทางฝั่งอุปสงค์ว่าประชากรกลุ่มเป้าหมายรับรู้ ให้ความหมาย และตอบสนองต่อมาตรการเชิงโครงสร้างที่ดำเนินการในพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างไร รวมทั้งคั่นหามาตรการชุมชนที่หลากหลายที่คนในชุมชนพัฒนาคิดค้นขึ้น ไม่ใช่มาตรการเชิงโครงสร้างที่พัฒนาจากศูนย์กลางและดำเนินการในพื้นที่โดยภาครัฐ และไม่ได้จำกัดอยู่แค่มาตรการที่ตั้งอยู่บนฐานคิดของการควบคุมพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Consumption control) ของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น หากเป็นมาตรการชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานคิดอื่น ๆ เช่น แนวคิดการลดอันตราย แนวคิดที่ผสมผสานทั้งความรู้สุขภาพท้องถิ่นกับความรู้ด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่ หรือความรู้เชิงปฏิบัติที่ชุมชนเรียนรู้สะสม เป็นต้น องค์ความรู้จากทางฝั่งอุปสงค์จะเข้ามาช่วยในการดำเนินมาตรการด้านสุขภาพกับทางฝั่งอุปทานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องไปกับวิถีชีวิตของประชากรกลุ่มเป้าหมาย และลดการต่อต้านจากคนในชุมชน

งานวิจัยชิ้นนี้ มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เน้นหนักมาทางฝั่งอุปสงค์ หรือทางฝั่งประชากรกลุ่มเสี่ยงและคนในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการศึกษามาตรการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรกลุ่มเสี่ยง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่คนในชุมชนริเริ่มพัฒนาขึ้นและดำเนินการกันเองภายในชุมชน มาตรการดังกล่าวมีนัยสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่คนใน

ชุมชนยึดถือเคหะพัศัรธาเป็นตัวช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค แอลกอฮอล์ หรืออาศัยแรงกดดันทางสังคมจากความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ ระบบเครือญาติ และเงื่อนไขทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อสร้างเงื่อนไขหรือสถานการณ์ให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายจำเป็นต้องลด ละ เลิกการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ รวมทั้งเทคนิควิธีการลดอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยให้สมาชิกในชุมชนที่ยังไม่พร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตามได้รับการส่งเสริมสุขภาพและลดความรุนแรงของผลกระทบที่จะเกิดกับคนรอบข้าง พร้อมกับการใช้วิธีการลดอันตรายเป็นขั้นตอนแรกในการสร้างแรงจูงใจให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคแอลกอฮอล์

ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในชุมชน ไม่เพียงจะช่วยสะท้อนให้เราเข้าใจถึงวิถีและแบบแผนการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนในชุมชน ความหมายที่หลากหลายของเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในโลกวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นสังคม (Sociality) ที่ก่อตัวขึ้น ในชุมชนของนักดื่มภายในชุมชน หากยังเปิดพื้นที่ให้กับปฏิบัติการของความรู้ ที่หลากหลายในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ หากเป็นความรู้ท้องถิ่นและความรู้จากการปฏิบัติที่ตั้งอยู่ บนฐานแนวคิดความเสี่ยงสุขภาพภายใต้ระบบความเชื่อวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. แนวคิดที่ใช้ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 วัฒนธรรมกับความเสี่ยงสุขภาพและวิถีการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์

พฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพของกลุ่มเสี่ยง (Risk group) ทั้งในฐานะปัจเจก บุคคลและสมาชิกกลุ่มทางสังคม ได้รับอิทธิพลจากแบบแผนวัฒนธรรมหลากหลาย ลักษณะที่กำกับ เช่น วัฒนธรรมชาติพันธุ์ วัฒนธรรมมวลชน (Popular culture) และวัฒนธรรมกลุ่มย่อย กับพลังของเงื่อนไขทางสังคมที่ขับเคลื่อนอยู่เบื้องหลัง

มิติทางสังคมวัฒนธรรม เช่น กฎเกณฑ์ทางสังคม คุณค่า ความเชื่อ หรือชุดความคิด นามธรรมบางอย่างที่คนในกลุ่มสังคมมีร่วมกัน จะคอยกำกับวิถีการมองโลกและการให้ความหมายต่อการแสดงออกของพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ระบบศีลธรรมท้องถิ่นทำหน้าที่นิยามว่าพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือไม่พึงกระทำ บังคับบุคคลจึงไม่ได้เลือกแสดงออกทางพฤติกรรมได้อย่างอิสระ เพราะมันมีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะ สถานการณ์ทางสังคม และเงื่อนไขเชิงโครงสร้างเป็นตัวกำกับและให้คุณค่าต่อพฤติกรรมอีกที ดังนั้น คนในแต่ละชุมชนท้องถิ่นที่ใช้ชีวิตอยู่ในวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีประสบการณ์ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจง จึงรับรู้ให้ความหมายจัดช่วงชั้นความเสี่ยง (Hierarchy of risk) ตอบสนอง และมีปฏิสัมพันธ์กับความเสี่ยงสุขภาพที่แตกต่างกันออกไป (Kata & Chawrai-ngen, 2018a)

พฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพจึงเป็นพฤติกรรมทางสังคม เปรียบเหมือนยอดของภูเขาน้ำแข็งที่มีแบบแผนวัฒนธรรมและเงื่อนไขเชิงโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจเป็นฐานรองรับ ไม่ได้เป็นแค่ “ความจริงทางวิทยาศาสตร์” ที่สามารถตรวจสอบวัดได้อย่างเป็นวัตถุวิสัย หากพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพยังเป็น “ความจริงทางสังคม” ที่คนในแต่ละชุมชนท้องถิ่นรับรู้ ให้ความหมาย และตอบสนองต่อความเสี่ยงสุขภาพแตกต่างกัน

ดังนั้น เราจึงมักจะพบว่า แม้จะมีการรณรงค์ให้ความรู้สุขภาพ ถึงพิสัยความเสี่ยงสุขภาพต่าง ๆ ผ่านสื่อช่องทางหลากหลายอย่างต่อเนื่อง แต่กลุ่มเสี่ยงก็ยังคงตัดสินใจเลือกมีพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพตามเดิม นักสังคมศาสตร์ที่สนใจศึกษาประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ เสนอว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ “ความเสี่ยงสุขภาพ” และ “พฤติกรรมเสี่ยง” มีความหมายทางสังคม (Social meaning) และทำหน้าที่ทางสังคม (Social function) บางประการรับใช้ประชากรกลุ่มเสี่ยง โดยเหตุผลทางสังคมวัฒนธรรมนี้อาจจะตั้งอยู่บนคนละชุดวิธีคิดกับความรู้สุขภาพของเจ้าหน้าที่ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เช่นเดียวกัน มีนัยทางสังคมที่หลากหลายมาก ในบางสังคมวัฒนธรรมพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงไปสู่คุณค่าทางจิตวิญญาณ เช่น ในสังคม

ของชาวโคฟีอาร์ (Kofyar) ประเทศไนจีเรีย และชาวทิริกิ (Tiriki) ในประเทศเคนยา ที่เชื่อว่า การตีembezzlement เป็นหนทางเดียวที่จะนำพาผู้คนไปพบพระเจ้าได้ เช่นเดียวกับ ผู้คนในโลกตะวันตกที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก จะให้คุณค่ากับไวน์ ในพิธีกรรมทางศาสนา ในทางตรงข้าม หลายสังคมให้ความหมายเชิงลบต่อ แอลกอฮอล์ ในสังคมที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ศาสนาอิสลาม และ ศาสนาพุทธ ต่างมองว่าการดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นบาป เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย ปิศาจ ทำให้คนห่างไกลจากการเข้าถึงพระเจ้าและคุณงามความดี และบัญญัติ เป็นข้อห้ามทางศาสนา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีความหมายทางสัญลักษณ์ ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ในสังคมอินเดียผู้คนส่วนมากจะนับถือศาสนาฮินดูและ ความเชื่อท้องถิ่น ดังนั้น จึงเป็นเรื่องปกติที่ผู้คนจะนับถือเทพเจ้าฮินดูควบคู่ไปกับ เทพเจ้าท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ธรรมเนียมการบูชาเทพเจ้าทั้งสองกลุ่มจะใช้แอลกอฮอล์ ประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกัน โดยชาวอินเดียจะใช้แอลกอฮอล์ในพิธีบูชาเทพเจ้า ท้องถิ่นเท่านั้น ส่วนในพิธีบูชาเทพเจ้าองค์สำคัญของฮินดู เช่น พระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ จะไม่มีการใช้แอลกอฮอล์เด็ดขาด เพราะถือเป็นสิ่งไม่บริสุทธิ์ ทำลาย ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม (Mandelbaum, 1965)

จากการศึกษาวัฒนธรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในหลากหลายสังคมทั่วโลก นักมานุษยวิทยาพบนโยบายทางสังคมที่ซ้อนทับอยู่บนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ที่แทบทุกสังคมมีร่วมกัน อยู่ 2 ประการ ด้วยกัน ดังต่อไปนี้

2.1.1 มีกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมกำกับพฤติกรรมการดื่ม

แทบทุกสังคมทั่วโลกมีกฎหมายควบคุมการบริโภคและการผลิต แอลกอฮอล์ พร้อมกับมีกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้ปรากฏเป็นตัวบทกฎหมาย ชัดเจน แต่มีพลังควบคุมวิถีการดื่มของคนในสังคม กฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมหนึ่ง ที่พบในแทบทุกสังคมคือ “การดื่มแอลกอฮอล์เป็นกิจกรรมกลุ่ม” มีค่านิยมว่า การดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่ต้องทำร่วมกันเป็นหมู่คณะ ในทางตรงข้าม การดื่ม คนเดียวเป็นพฤติกรรมที่ถือว่าผิดปกติในสังคม เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม บางสังคมถือเป็นพฤติกรรมต้องห้าม ในสังคมสวีเดนที่มีกฎหมายควบคุมการบริโภค

แอลกอฮอล์ที่เข้มงวด มีค่านิยมว่าหากจะดื่มแอลกอฮอล์ก็ควรดื่มกันเป็นกลุ่มมากกว่าจะดื่มคนเดียว เพราะการดื่มคนเดียวสะท้อนถึง “การไม่มีน้ำใจ” และการมีบุคลิก “ต่อต้านสังคม” รวมทั้งเป็นตัวบ่งบอกว่าคนนั้นกำลังเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง ซึ่งถือเป็นโรคที่น่าอับอายในสังคมสวีเดน (Thom, 1994)

ในหลายสังคมจะมีกฎทางวัฒนธรรมที่คอยกำกับพฤติกรรมผู้ดื่มไม่ให้สร้างความรำคาญ หรืออันตรายแก่คนอื่นในชุมชน เช่น ในหมู่ชาวแคมบ้าประเทศโบลิเวีย มีค่านิยมว่า ใครก็ตามที่เขามาร่วมวงดื่มด้วยกันแล้ว ห้ามออกจากวงไปไหนทั้งสิ้น ไม่ว่าใครจะดื่มจนเมาหัวราน้ำแค่ไหน ก็ต้องอยู่ในวงตลอดเวลา จนกว่าคนทั้งวงจะเลิกดื่มพร้อมกัน จึงจะแยกย้ายกลับบ้านได้ (Mandelbaum, 1965)

แทบทุกสังคมจะมีข้อปฏิบัติในการดื่มแอลกอฮอล์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นชนิดเครื่องดื่ม ปริมาณการดื่มของแต่ละเพศ สถานที่ดื่ม พฤติกรรมขณะดื่ม และการเมาของแต่ละเพศ ข้อปฏิบัติในการดื่มแอลกอฮอล์ที่แตกต่างกันระหว่างเพศนั้น สอดรับไปกับแนวคิดเพศสภาพในแต่ละวัฒนธรรม สังคมมักกำหนดให้สมาชิกเพศชายจะต้องแสดง “ความเป็นชาย” (Masculinity) ของตัวเองออกมาให้สมาชิกในสังคมรับรู้อย่างชัดเจน กลไกหนึ่งที่ผู้ชายใช้แสดงความเป็นชายออกมาก็คือ การมีแบบแผนการดื่มแอลกอฮอล์ที่แตกต่างไปจากแบบแผนของผู้หญิง ในทางกลับกัน นิยามคุณลักษณะของ “ความเป็นหญิง” (Feminine) คือผู้รักการริยธรรมที่ดีงามของสังคม และผู้ที่สามารถควบคุมตัวเองได้ ในสังคมที่นิยมความเป็นหญิงไว้เช่นนี้ นิยมใช้พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดความเป็นหญิงในสังคม (Thom, 1994)

2.1.2 การดื่มแอลกอฮอล์มีความหมายและหน้าที่ทางสังคม

หน้าที่ทางสังคมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบได้ในแทบทุกกลุ่มสังคม คือ เป็นตัวจำแนกช่วงเวลาในแต่ละช่วงของชีวิต โดยรูปแบบที่พบได้ทั่วไปคือ การดื่มแอลกอฮอล์หลังเลิกงาน และการสังสรรค์ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ แอลกอฮอล์ทำหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์เพื่อแยกขาดระหว่างช่วงเวลา “ปกติ-เคร่งเครียด” กับช่วงเวลา “พิเศษ-ผ่อนคลาย” อย่างไรก็ดี ขณะที่หลาย

สังคมดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาแห่งการสังสรรค์ผ่อนคลาย บางสังคมใช้การดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ บ่งบอกถึงการสิ้นสุดของช่วงเวลาพักผ่อน และกำลังจะเปลี่ยนผ่านไปสู่ช่วงเวลาต้องทำงานตามปกติ (Mandelbaum, 1965)

ตัวอย่างเช่น ผู้ชายในแคว้นอันดาลูเซีย (Andalucia) ประเทศสเปน จะนิยมไป “cafe” หลังตื่นนอนเพื่อดื่มกาแฟกับสุรากลิ่นโรส ที่เรียกกันว่า “anisetto” และ สุรากลิ่นมีสีที่เรียกกันว่า “cognac” เล็กน้อยก่อนไปทำงาน ชาวเปรูก็มีค่านิยมว่า หากจะทำงานที่ออกแรงมากเป็นพิเศษ เช่น การมุงหลังคา การหวนเมล็ดพืช เพื่อเตรียมทำการเกษตร การเตรียมงานเฉลิมฉลองในชุมชน ก็จะต้องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อ “เพิ่มพลัง” ก่อนจะลงมือทำงาน

ในทางตรงกันข้าม บางสังคมกลับใช้การ “งดดื่ม” ทำหน้าที่ในการจำแนกช่วงเวลาแทน “การดื่ม” ตัวอย่างเช่น ชาวอินเดียในวรรณะพราหมณ์ และวรรณะกษัตริย์หลายกลุ่ม ดื่มแอลกอฮอล์กันเป็นปกติ โดยเฉพาะคนในวรรณะกษัตริย์ถือว่า การดื่มเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์กลุ่มตนเอง จะงดดื่มแอลกอฮอล์เพื่อทำตัวให้ “บริสุทธิ์” ในช่วงเวลาที่ต้องเตรียมตัวทำพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าในศาสนาฮินดู

ในทุกสังคมที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีแอลกอฮอล์มากกว่า 1 ประเภทเสมอ แต่ความแตกต่างระหว่างแอลกอฮอล์ประเภทต่าง ๆ ไม่ได้มีเพียงแค่ความแตกต่างในมิติทางกายภาพ เช่น รส กลิ่น สี วัตถุดิบและกระบวนการผลิตเท่านั้น แต่แอลกอฮอล์แต่ละประเภทยังมีความหมาย และหน้าที่ทางสังคมที่แตกต่างกันไปอีกด้วย ในฝรั่งเศสขึ้นชื่อในเรื่องความละเอียดอ่อนของการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม ในช่วงมื้ออาหารแต่ละมื้อ แอลกอฮอล์แต่ละชนิดจะถูกเสิร์ฟในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ช่วงก่อนมื้ออาหาร จะต้องดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเรียกน้ำย่อยก่อน (Aperitif) จากนั้นในระหว่างมื้ออาหารจะมีการเสิร์ฟไวน์ขาว ก่อนไวน์แดงเสมอ และเมื่อกินอาหารเสร็จ ก็จะต้องดื่ม “บรันดี” ปิดท้าย เท่านั้น (Mandelbaum, 1965)

ความแตกต่างชนิดแอลกอฮอล์ บ่งบอกสถานะทางสังคมของผู้ดื่ม เช่น ชาวโปแลนด์ถือว่าไวน์ที่เป็นเครื่องดื่มนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นเครื่องดื่มที่แสดงความเป็นปัญญาชนของผู้ดื่ม ในขณะที่เบียร์โดยเฉพาะเบียร์ท้องถิ่น ถูกตีตราว่าเป็นเครื่องดื่มของชนชั้นแรงงาน ตรงกันข้ามกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งไวน์เป็นเครื่องดื่มธรรมดาทั่วไป ที่คนดื่มกันจนเป็นเรื่องปกติ ในขณะที่วัยรุ่นฐานะดีในประเทศฝรั่งเศส กลับมีค่านิยมชอบดื่มเบียร์นำเข้าจากต่างประเทศมากกว่า (Mandelbaum, 1965)

หน้าที่ทางสังคมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การเป็นสัญลักษณ์ในพิธีกรรม การเปลี่ยนผ่านสถานะหรือช่วงเวลาสำคัญในชีวิต ในหลายสังคม เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ในชุมชนจะมีการจัดงานเฉลิมฉลองที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบสำคัญในงาน เช่น ชาวคริสต์ในโปแลนด์ จะมีธรรมเนียมที่ครอบครัวของเด็กและเพื่อนสนิท จะพากันไปฉลองที่ร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน โดย “พ่อทูนหัว” (Godfather) ของเด็ก จะต้องมีหน้าที่เลี้ยงแอลกอฮอล์ให้กับทุกคนที่ไปร่วมงาน หลังจากพาเด็กทำพิธีรับศีลในโบสถ์เรียบร้อยแล้ว ในหลายสังคมหน้าที่ของแอลกอฮอล์ ยังปรากฏในช่วงเปลี่ยนผ่านของชีวิตรูปแบบอื่นอีกด้วย เช่น ในประเทศจอร์เจียถือว่าการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนจบของเด็กผู้หญิง เป็นโอกาสสำคัญในชีวิตที่ต้องเฉลิมฉลอง ในประเทศเปรู ถือว่าการปลูกบ้านใหม่เป็นเทศกาลเฉลิมฉลองของคนในชุมชน ซึ่งสิ่งที่ขาดไม่ได้คือสุราหมักท้องถิ่นอย่าง “ชิชา” และ “ปิสโก” (Pisco) เป็นต้น (Mandelbaum, 1965)

งานวิจัยชิ้นนี้มีมุมมองต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอรรถประโยชน์ในมุมมองคนในของนักดื่มที่หลากหลาย และมีความหมายทางสังคมบางประการสำหรับนักดื่มและคนในชุมชนบางกลุ่ม การขยายมุมมองต่อความหมายทางสังคมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมการดื่ม จะช่วยให้นักวิจัยมองเห็นวิธีการ “ลดอันตราย” จากการดื่มที่เรียนรู้และถ่ายทอดกันภายในวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมย่อยเฉพาะภายในกลุ่มนักดื่ม

2.2 แนวคิดการลดอันตราย (Harm reduction)

แนวทางการลดอันตราย ตั้งอยู่บนฐานคิดสำคัญ 3 ประการ เพื่อจัดการกับปัญหาการบริโภคแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย (1) เพื่อลดอันตรายที่อาจเกิดจากการดื่มสุรา (2) เพื่อนำเสนอถึงทางเลือกใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล โดยบุคคลสามารถเลือกได้ว่าจะงดการดื่มสุราโดยเด็ดขาด หรือลดปริมาณของการดื่มในแต่ละวัน (Abstinence or moderation) และ (3) เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ โดยที่ผู้เชี่ยวชาญจะไม่ยึดยึดกระบวนกรรักษาให้กับผู้เข้ารับบริการ รวมถึงให้คำปรึกษาเมื่อต้องการเพียงเท่านั้น (Low-threshold alternative)

การลดอันตรายเป็นแนวคิดพื้นฐานที่หลายประเทศใช้พัฒนามาตรการที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ มาตรการสุขภาพที่พัฒนามาบนพื้นฐานแนวคิดการลดอันตราย ที่ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม ตัวอย่างให้กับมาตรการสุขภาพอื่น คือ มาตรการควบคุมการโฆษณาเสพติดที่มุ่งจำกัด “อันตราย” (Harm) ที่เกิดจากการโฆษณาเสพติด มากกว่ามุ่งควบคุม “พฤติกรรม” การใช้สารเสพติด (Consumption control/consumption reduction) (Parkin, 2014, pp. 37-38) แนวคิดการลดอันตราย ยังถูกใช้พัฒนาออกแบบมาตรการสุขภาพ เพื่อลดอันตรายจากการบริโภคแอลกอฮอล์ ตัวอย่างเช่น ตำรวจประเทศอังกฤษจะแจกซองเท้าตะให้กับผู้หญิงที่ยกกลางคืนที่ใส่ส้นสูงเพื่อป้องกันอันตรายจากการเมาแล้วหกล้ม นักวิทยาศาสตร์ที่ประเทศอังกฤษกำลังพัฒนาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีปริมาณสารพิษน้อยเพื่อลดผลกระทบต่อร่างกายและสมอง เรียกว่า “Alcosynth”

มาตรการลดอันตรายในพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ ตั้งอยู่บนฐานคิดมุมมองใหม่ต่อความเสี่ยงสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ โดยเฉพาะหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนและความเป็นมนุษย์ของประชากรกลุ่มเสี่ยง ไม่ได้มองความเสี่ยงสุขภาพอยู่ภายใต้นิยามความหมายเดียวตายตัวการเป็นพยาธิสภาพตัวก่อโรค และไม่ได้มอง

กิจกรรมการใช้สารเสพติดในฐานะอาชญากรรมหรือความผิดบาปทางศีลธรรม หากขยายมุมมองอื่นที่กว้างขึ้นอีกด้วย ดังนี้ (Roe, 2005)

1) Moral free and respect dignity การมองว่าผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง ความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับคนทั่วไป ไม่ลดทอนความซับซ้อนของสาเหตุ พฤติกรรมเสี่ยงเหลือเพียง เรื่องความบกพร่องทางศีลธรรม อาชญากรรม หรือ อาการป่วย

2) Realistic/Pragmatism ไม่ตั้งเป้าหมายการจัดการพฤติกรรมเสี่ยง ที่เป็นอุดมคติเกินไป หากควรมีแนวทางที่หลากหลายสอดคล้องกับความเป็นจริง ของชีวิตกลุ่มเป้าหมาย และแนวทางการลดอันตรายควรเป็นตัวเลือกหนึ่งท่ามกลาง ตัวเลือกอื่น ๆ ให้กับผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพเท่านั้น

3) Focus harm firstly การให้ความสำคัญกับการจัดการอันตราย เป็นลำดับแรก เพราะเป็นสิ่งที่บุคลากรสุขภาพควบคุมจัดการได้ง่ายกว่า การห้าม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ

4) Active agents การมองว่าผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงเป็นผู้มีบทบาทหลัก ในการจัดการชีวิตตัวเอง เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ สามารถตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย และวิธีการในการควบคุมป้องกัน แก่ไขอันตรายอันเกิดจากการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตัวเองได้

มาตรการสุขภาพบนฐานคิดการลดอันตราย ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว ไม่จำเป็นต้องทำเหมือนกันทุกพื้นที่ แต่เน้นความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละ พื้นที่ หรือกลุ่มประชากรเสี่ยง ที่สำคัญไม่ทำให้ผู้กลุ่มเสี่ยงรู้สึกกลัว แปรลกแยก ต่ำต้อย ไร้อำนาจ แต่ต้องทำให้พวกเขารู้สึกถึงความเป็นมิตร ความกระตือรือร้น ในการฟังหรือเรียนรู้สิ่งที่เขาทำจากมุมมองของเขา และทำให้เขารู้สึกว่าตัวเอง มีคุณค่าและศักยภาพในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวพวกเขาเองได้ (Marlatt & Witkiewitz, 2002; Ritter & Cameron, 2005; Witkiewitz & Marlatt, 2006)

งานวิจัยชิ้นนี้ อาศัยฐานคิดสำคัญของแนวคิดการลดอันตรายเป็นกรอบคิด ช่วยในการค้นหาเทคนิควิธีการลดอันตรายจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ที่คนในชุมชนคิดค้นกันเอง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างวิถีของการตี้อย่างปลอดภัย การลดการตี๋มลง และหยุดตี๋มในท้ายสุด ให้กับสมาชิกในครอบครัวหรือสมาชิก ในชุมชนที่นิยมบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ หรือมีเงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้ มีความจำเป็นต้องตี๋ม หรือหลีกเลี่ยงการตี๋มไม่ได้ด้วยเหตุผลความมั่นคง ทางเศรษฐกิจและอาชีพ

3. วิธีการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามระยะยาว 1 ปี ระหว่างช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2563-เมษายน พ.ศ. 2564 คัดเลือกจังหวัด ที่มีรายงานอัตราผู้ตี๋มสุราหรือเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์สม่ำเสมอสูงสุดเกินกว่าร้อยละ 40 จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2560 คือ จังหวัดเชียงราย (ร้อยละ 45.3) โดยได้เลือกตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ สูงทั้งประชากรชายและหญิง และข้อมูลปี 2563-2564 รายงานการเกิดอุบัติเหตุ และจำนวนผู้เสียชีวิตในพื้นที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยปัจจัยหลักคือผู้ขับขีและ ผู้โดยสารตี๋มสุรา การเลือกพื้นที่วิจัยในหมู่บ้านที่มีอัตราการบริโภคเครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์สูง ไม่เพียงจะช่วยให้ทีมนักวิจัยมองเห็นวิถีและแบบแผนการบริโภค เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ หากยังจะช่วยสะท้อนให้เห็นมุมมองที่คนในชุมชนมีต่อ สภาพปัญหาหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการคิดค้นหาวิธีการจัดการปัญหา ของคนในชุมชนทั้งในรูปแบบของการควบคุมการบริโภคและการคิดค้นวิธีการลด อันตราย

เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกตทั้งแบบไม่มีส่วนร่วมและ แบบมีส่วนร่วม คือ เข้าร่วมกิจกรรมงานบุญท้องถิ่นที่ผู้เข้าร่วมมีการตี๋มเครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์ เพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิตผู้คนในชุมชนครบรอบปีและเพื่อเป็นการ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ เก็บข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ใน 3 บริบทสถานการณ์ คือ ในชีวิตประจำวัน งานบุญประเพณี และวาระสำคัญ

ของชีวิต ข้อมูลมุมมองคนใน (Emic view) ของคนในชุมชนต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัญหาสังคมจากการดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในชุมชน ข้อมูลบริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อวิถีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อมูลการตอบสนองของคนในชุมชนต่อมาตรการเชิงโครงสร้างของหน่วยงานสุขภาพภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรพัฒนาเอกชน และข้อมูลลักษณะของมาตรการชุมชนและวิธีการลดอันตรายที่คนในชุมชนพัฒนากันขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในชุมชนที่เป็นประชากรกลุ่มเสี่ยง

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจะใช้วิธีการ Snowball sampling ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกในชุมชนที่ชาวบ้านรับรู้และระบุว่าเป็นประชากรกลุ่มเสี่ยงในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สมาชิกในครอบครัวของประชากรกลุ่มเสี่ยง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรการชุมชนและวิธีการลดอันตราย งานวิจัยตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการ 3 เสา (Triangulation) คือ การใช้หลายวิธีการเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง และผู้ให้ข้อมูลหลายบุคคล เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยมีเป้าหมายเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลและความสอดคล้องของผลการวิจัย งานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์สรุปตามประเด็น (Content analysis)

4. เนื้อหา

4.1 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน

ชาวบ้านให้ข้อมูลว่า ในอดีตผลิตสุราไว้บริโภคเองในบ้านและไว้เลี้ยงแขกเมื่อมีงานในวันสำคัญ อาชีพหลักคือการทำนาจึงนำข้าวมาหมักทำเป็นเหล้า แต่จะไม่ผลิตเพื่อจำหน่าย คนในหมู่บ้านมีประสบการณ์กับการพบเห็นการดื่มเหล้าตั้งแต่ยังเด็ก มองว่าเหล้าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตผู้คนและวิถีชุมชน ในปัจจุบันชุมชนมีโรงกลั่นเหล้า 2 แห่ง จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนถูกกฎหมาย มีแสดมภ์

สรรพสามิตติดบนฝาขวด แล้วส่งออกขายอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขณะที่ที่ม
นักวิจัยสัมภาษณ์เจ้าของโรงกลั่นสุราสังเกตพบว่า มีลูกค้าที่เป็นคนในหมู่บ้าน
เดินทางมาซื้อเหล้ากลั่นเป็นระยะ ข้อมูลจากสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ให้
ข้อมูล พบการขายสุราผิดกฎหมาย โดยแหล่งจำหน่ายสุราที่สำคัญในชุมชน คือ
ร้านขายของชำ ที่เน้นรูปแบบการดำเนินกิจการที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลในชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งพบว่าสุรานอกระบบ หรือเหล้าเถื่อน
มีบทบาททางสังคมไม่น้อยไปกว่าเหล้าที่ถูกกฎหมายทั่วไป และเป็นเหล้าที่ชาวบ้าน
นิยมดื่มแม้จะเป็นเหล้าเถื่อนและเจ้าของร้านชำเสี่ยงจะกระทำผิดกฎหมายก็ตาม

คนในชุมชนไม่ยอมมองเรื่องการดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา
งานสังสรรค์ งานเลี้ยง งานฉลอง และงานประเพณีต่าง ๆ แทบทุกงาน ต้องมี
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบด้วยเสมอ จนเราอาจกล่าวว่า “เครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์” เป็น “โครงสร้างพื้นฐาน” (infrastructure) ของวิถีชีวิตและวิถีชุมชน
ไม่য়া ชาวบ้านที่เติบโตในบริบทที่สัมพันธ์กับเหล้าลักษณะนี้ จึงมองว่าการดื่มเหล้า
เป็นเรื่องปกติทั่วไป เพียงแต่ว่าสำหรับตนเองจะดื่มในโอกาสใดเท่านั้น ทศนคติ
ต่อเหล้าที่ไม่ได้เริ่มต้นมองเหล้าด้วยแง่ลบดังกล่าวนี้อ สอดคล้องกับความเชื่อที่มีต่อ
เหล้าที่มีมานานในชุมชน คือ การดื่มเหล้าเป็นครั้งคราว หรือการดื่มเหล้าติดหรือเอน
ทั้งผู้ชายผู้หญิง ไม่น่าจะสร้างปัญหาสังคมให้กับตนเองและเสียการเสียงาน ร้านขาย
อาหารในหมู่บ้านบางร้านถึงกับอนุญาตให้วัยรุ่นนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาดื่ม
กินกับอาหารที่ร้านได้ ร้านอาหารบางแห่งกลายเป็นที่รวมตัวของวัยรุ่นที่นิยมดื่ม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในหมู่บ้านมีประเภทของแอลกอฮอล์มากมายที่วางขาย แต่ประเภทของ
แอลกอฮอล์ที่เป็นที่นิยมสำหรับชุมชนนี้กลับเป็น “เหล้าขาว” หรือบางครั้งก็ถูก
เรียกว่าเหล้าเถื่อน เนื่องจากในอดีตชาวบ้านนิยมดื่มกันเองตามงานบุญหรือ
งานสำคัญต่าง ๆ แม้ว่าปัจจุบันชาวบ้านจะไม่นิยมผลิตกันเองแล้ว เนื่องจากใน
ชุมชนแห่งนี้มีโรงกลั่นเหล้าที่ถูกกฎหมายและเป็นวิสาหกิจของชุมชนถึง 2 แห่ง

ด้วยเหตุผลนี้จึงยังทำให้เหล่าชาวเข้าถึงได้ง่าย และมีราคาที่ถูกลงยิ่งกว่าเดิมในกรณี
ที่ซื้อใส่ขวดน้ำพลาสติกและไม่ได้ติดอากรแสตมป์สรรพสามิต

ไม่ว่าจะเป็นการดื่มสังสรรค์ในตอนเย็นตามวิถีชีวิตแต่ละวันหลังเลิกงาน
หรือช่วงวาระงานบุญสำคัญต่าง ๆ ล้วนมีเหล่าชาวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง และดู
เหมือนว่าจะเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ด้วยซ้ำ ในบางครั้งอาจมีเบียร์
สำหรับคนที่ไม่ต้องการดื่มเหล่าชาวที่มีระดับแอลกอฮอล์มากกว่า อีกทั้งชาวบ้าน
เชื่อว่าเบียร์เหมาะกับคนที่อยากจะกินเพื่อเข้าสังคม หรือกินตามมารยาทสังคม
เวลาไปร่วมงานบุญประเพณีเท่านั้น ความหมายของประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2 ประเภทนี้ยังใช้เป็นเกณฑ์ประเมินว่าใครติดเหล้า ไม่ติดเหล้า ในทัศนคติชาวบ้าน
คนที่ติดเหล้า คือ คนที่ดื่มเหล้าขาวและเหล้ากลั่นเพราะมีราคาถูกสามารถซื้อดื่มได้
ทุกวัน และคนที่ดื่มเบียร์ในบางโอกาสจะถูกแะป้ายว่าเป็น “ละอ่อน” คอไม่แข็ง

คนในชุมชนให้ข้อมูลว่าข้อแตกต่างระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในชีวิตประจำวันหลังเลิกงานกับการดื่มในงานบุญประเพณี คือ ในวันปกติหลังเลิก
งาน คนส่วนใหญ่จะดื่มในปริมาณที่ตนพอรับไหว ดื่มเพียงเพื่อเพิ่มรสชาติของการ
พูดคุยให้มีสีสันมากขึ้น เพราะมองว่าเหล้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพื่อการ
พักผ่อนหลังเลิกงาน เพื่อที่ว่าในวันพรุ่งนี้ตนยังมีแรงทำงาน ในทางตรงกันข้าม วัน
สำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ คนบางกลุ่มจะมีข้อยกเว้นถึงปริมาณการดื่มให้กับตนเอง
นั่นคือบางคนอนุญาตให้ตนเองดื่มได้ตั้งแต่ช่วงสายของวัน จนถึงหัวค่ำ บ้างก็ดื่ม
แล้วยังคงสติไว้ได้ บ้างก็ดื่มแล้วเมาหนักขาดสติ แต่ถ้าดื่มเหล้าจนเมาแล้วไม่นำไปสู่
การทะเลาะวิวาท คนในครอบครัวก็ยังคงมองว่าเป็นการดื่มเพื่อเข้าสังคมในงานบุญ
ประเพณี

มีข้อมูลที่น่าสนใจในกรณีของพี่ต่าย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน
ราชการแห่งหนึ่ง พี่ต่ายเป็นที่รู้จักในชุมชนอย่างกว้างขวาง เมื่อถึงเวลาที่ต้อง
ทำงาน พี่ต่ายจะตั้งใจทำงานและทุ่มเทให้กับงานเป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้น พี่ต่ายยัง
เป็นนักดื่มด้วยทั้งในชีวิตประจำวันและในงานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ โดยในแต่ละ
วันช่วงเวลาหลังเลิกงาน ผู้วิจัยจะเห็นพี่ต่ายไปดื่มกับกลุ่มเพื่อนหลากหลายกลุ่ม

เช่น เพื่อนที่ท้ายตลาด เพื่อนกลุ่มที่อยู่คุ้มบ้านเดียวกัน และทุกครั้งที่พักผ่อนได้ดื่มที่ท้ายจะมีความสุข ทั้งยังมีความสามารถในการหยิบยกประเด็นต่าง ๆ มาเป็นหัวเรื่องของการพูดคุยอยู่เสมอเพื่อไม่ให้ความเงียบเข้ามาปกคลุมวงเหล้า ผู้วิจัยได้มีโอกาสนั่งคุยกับที่ท้ายถึงเหตุผลของการดื่มในทุกวัน แม้ว่าที่ท้ายจะเคยประสบอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์เนื่องจากการดื่มมาแล้วแต่ก็ยังไม่เลิกดื่ม ที่ท้ายเล่าให้ฟังว่าการดื่มเหล้ามันทำให้ตนเข้ากับหมู่คณะได้ ทั้งยังทำให้ตนมีความสุข เมื่อถามลึกลงไปถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ที่ท้ายต้องออกมาดื่มสังสรรค์กับเพื่อน ๆ ที่ท้ายเล่าว่าตนไม่รู้สึกลึกซึ้งหรือมีความสุขเวลาที่อยู่บ้าน บรรยากาศที่บ้านทำให้ตนรู้สึกอึดอัด และบ่อยครั้งที่ลูกสะใภ้กับลูกชายตัวเองมีปากเสียงกัน รวมถึงความสัมพันธ์ของตนกับสามีที่ไม่ค่อยลงรอยกันนัก

หากจะกล่าวว่า เหล้า เป็นเครื่องมือร้อยรัดความเป็นสังคม (sociality) ภายในชุมชนแห่งนี้ก็คงจะไม่ผิดนัก เหล้าได้ค่อย ๆ แทรกซึมเข้าสู่ชีวิตทางสังคมของคนในชุมชน กระทั่งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน หรือกล่าวให้ถึงที่สุดกลายเป็น “โครงสร้างพื้นฐาน” ของชีวิตคนในชุมชน ในช่วงเวลาประมาณ 5 โมงเย็นของทุกวัน หากเราเดินสำรวจหมู่บ้านจะไม่เป็นการยากเลยที่เราจะพบเห็นผู้คนในชุมชนทั้งหญิงและชายที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติที่ดี เพื่อนร่วมงานที่ดี เพื่อนฝูงที่ดี เริ่มจับกลุ่มสังสรรค์ตามจุดต่าง ๆ ในละแวกหมู่บ้าน ในการตั้งวงแต่ละครั้งจะมีการแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม เช่น คนที่รับผิดชอบหาแก้วกับแกล้ม คนทำหน้าที่จัดแจงสถานที่สำหรับการตั้งวงเหล้า และสิ่งที่ขาดไม่ได้ในวงเหล้าเลยนั่น คือ เหล้าขาวที่มีกลิ่นหอมหวาน ราคาถูก และรับประทานผลในเรื่องฤทธิ์ของความเมา

บ่อยครั้งที่มีความรู้จกัสัญจรผ่านไปผ่านมาและเกิดการทักทายกัน ในท้ายที่สุดบุคคลนั้นอาจถูกเชื้อเชิญให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวงเหล้า โดยวงเหล้าที่ว่ามีตั้งแต่วงเล็กที่นั่งดื่มกันอยู่ใต้หินอ่อนข้างบ้านอย่างเป็นกันเอง เด็กวัยรุ่นจากต่างโรงเรียนที่มาสังสรรค์กันในร้านส้มตำ จนถึงวงใหญ่ที่กินพื้นที่ออกมาถึงถนนในซอย วงเหล้าบางวงเสียงเบาเมื่อเทียบกับอีกวงเหล้าที่กำลังจัดงานบุญหรืองานสำคัญที่บ้านเจ้าภาพ ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของวงเหล้าหลาย

ครั้ง และแม้ผู้วิจัยจะเป็นคนแปลกหน้าที่เข้ามาเก็บข้อมูลภายในชุมชนและยังไม่เป็นที่รู้จักคุ้นเคยมากนัก ทว่ากลับได้รับการเชื้อเชิญให้ดื่มเสมือนคนคุ้นเคย และทุกครั้งที่คุณวิจัยได้เข้าร่วมแต่ละวงเหล่านั้น การพูดคุยเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะ สนุกสนาน เหมือนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ห้ามสมาชิกในวงเหล้าตั้งประเด็นพูดคุยที่เคร่งเครียด

ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสเข้าไปร่วมสังสรรค์กับครอบครัวของพ่อสมและเพื่อนที่กระตือรือร้นเล็กน้อยที่โอบล้อมไปด้วยทุ่งนา บรรยากาศของการนั่งดื่มเหล้าครั้งนี้เป็นอีกครั้งที่ทุกคนไม่พูดเรื่องที่ทำให้เกิดการตึงเครียด บทสนทนาดำเนินไปอย่างผ่อนคลาย สนุกสนาน สลับกับการรินเหล้าเพื่อส่งต่อกันไปจนครบคน แล้วกลับมาที่คนเดิม เสียงหัวเราะจากการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ หลุดออกมาอยู่บ่อยครั้ง เป็นไปได้ว่าคนในชุมชนดื่มเหล้าด้วยจุดประสงค์ที่คล้ายกัน นั่นคือ เป็นกิจกรรมสังสรรค์ การหนึ่งของชีวิต และจะเป็นไปไม่ได้หากปราศจากเหล้า อันเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความสนุกสนานและผ่อนคลายให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

สำหรับเหตุผลว่าทำไมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึงแนบแน่นกับชีวิตผู้คนในชุมชนแห่งนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้คนในชุมชนแห่งนี้ให้คุณค่ากับการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตนเองกับคนอื่น ๆ เป็นอย่างมาก ความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าวเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมั่นคง ตัวอย่างเช่น เมื่อเวลาถึงงานที่ต้องอาศัยแรงงานจำนวนมาก เจ้าของงานก็จะไม่ต้องจ้างแรงงาน แต่เป็นการอาสาของคนในชุมชนที่เข้ามาช่วยแทน ซึ่งตอบแทนผ่านการเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้วิจัยมีโอกาสร่วมงานศพคนในชุมชนที่เสียชีวิตด้วยโรคชราในวัย 82 ปี หลังเสร็จงานเห็นกลุ่มผู้หญิงที่อาสาทำหน้าที่เป็นแม่ครัวในงานศพตั้งวงเหล้าและรับประทานอาหารกันก่อนแยกย้ายกันกลับบ้าน คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความสัมพันธ์กันผ่านเครือญาติขนาดใหญ่ และรู้จักกันเกือบทุกคน ด้วยเหตุนี้เองทำให้การดื่มแต่ละครั้งนำมาซึ่ง “การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดื่มกับคนในชุมชน” ยิ่งการดื่มด้วยกันแล้วมีความสุขสนุกสนาน

มากเท่าไร ก็จะมีส่งผลดีต่อความสัมพันธ์มากเท่านั้น ส่งผลไปถึงการขอแรงเพื่อช่วยเหลือในโอกาสต่าง ๆ

เราจะเห็นได้ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัมพันธ์กับชีวิตผู้คนและเป็นส่วนหนึ่งวัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้อย่างแน่นอน คนส่วนใหญ่ในชุมชนทุกช่วงอายุล้วนเคยมีประสบการณ์กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น พบเห็นการตั้งวงดื่มเหล้า เคยดื่มเหล้า และปัจจุบันยังคงดื่มเหล้าอยู่เป็นประจำ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานในชีวิตประจำวันผู้คนและวิถีชุมชน มันทำหน้าที่เป็นสื่อกลางร้อยรัดความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นสารที่มีฤทธิ์ทำให้คนดื่มรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของการสะสมทุนทางสังคม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริบทชุมชนจึงมีความหมายหลากหลายชุด ไม่ใช่แค่ความหมายเดียวตายตัวของการเป็นสารที่ออกฤทธิ์ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านสุขภาพ ดังนั้น มันเป็นการยากที่จะทำลายบทบาทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานชีวิตและวิถีชุมชน เพราะนั่นจะทำให้ส่วนย่อยอื่น ๆ ของชีวิตทางสังคม คุณค่าทางวัฒนธรรมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้คนที่สัมพันธ์กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พังลงหรือถูกทำให้เสียหายตามไปด้วย

เมื่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตผู้คนและวิถีชุมชน มาตรการของหน่วยงานภายนอกที่มีเป้าหมายเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งชาวบ้านและโดยเฉพาะนักดื่มประเมินว่าหากเข้าร่วมแล้วอาจทำลายบทบาทโครงสร้างพื้นฐานนี้ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงประสบกับปัญหาอุปสรรค ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและนักดื่ม เนื้อหาในหัวข้อถัดไปจะอาศัยกรณีศึกษา “โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา” ซึ่งเป็นมาตรการจากหน่วยงานภายนอกที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักดื่มลด ละ เลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยจะนำเสนอให้เห็นว่าโครงการหรือมาตรการที่ขาดการใส่ใจต่อบริบทเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่และดำเนินการด้วยกรอบคิดที่ตายตัวของการเน้นหนักที่การจำกัดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้รับการต่อต้านหรือขาดการมีส่วนร่วมจากประชากรกลุ่มเสี่ยงอย่างไร จากนั้นจะแสดงให้เห็น

รูปแบบของปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อลดอันตรายจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มของนักดื่มและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นความรู้เชิงประสบการณ์ที่ไหลเวียนเรียนรู้กันในชุมชน

4.2 มาตรการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน

ปฏิเสธไม่ได้ว่า “การงดเหล้า” ย่อมเป็นเรื่องที่ดีต่อสุขภาพ ทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงในอนาคตเกี่ยวกับโรคที่มีสาเหตุจากการบริโภคแอลกอฮอล์ ที่สำคัญคือลดรายจ่ายที่ถูกมองว่าเป็นความฟุ่มเฟือยโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ประเด็นอรรถประโยชน์ด้านต่าง ๆ จากการงดเหล้าข้างต้นเป็นเป้าหมายของ “โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา” ที่ถูกนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการงดเหล้าในช่วงเข้าพรรษาในพื้นที่ตำบลไผ่ยา จากการสัมภาษณ์แกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพให้ข้อมูลว่า โครงการนี้เป็นโครงการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพียงโครงการเดียวที่ดำเนินการต่อเนื่องหลายปีในพื้นที่ในทำนองเดียวกัน เมื่อถามชาวบ้านถึงโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมการงดเหล้าในชุมชน ต่างก็ให้คำตอบว่า ไม่มีโครงการอะไรที่พวกเขาจำได้หรือนึกออกนอกเหนือไปจากโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพประจำตำบลให้ข้อมูลว่า ในพื้นที่รับผิดชอบไม่มีโครงการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกจากโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาเช่นเดียวกัน โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพคนเดียวกัน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า จากประสบการณ์เขาพบว่าโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ยากในชุมชนแห่งนี้ เนื่องจากชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ยกเว้นในกลุ่มแกนนำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เหตุผลสำคัญที่ชาวบ้านไม่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากชาวบ้านไม่มองว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชีวิตประจำวันเป็นปัญหาแต่อย่างใด เนื่องจากชุมชนไม่เคยมีเหตุทะเลาะวิวาทขั้นรุนแรง หรืออุบัติเหตุรุนแรงที่มีต้นเหตุมาจากการดื่มเหล้า อีกทั้งโรคภัยไข้เจ็บที่มีเหล้าเป็นปัจจัยก่อโรคก็แสดงตัวช้า และไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเสียชีวิต

จากการกินเหล้าหรือไม่ การไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์ของระดับความรุนแรงของปัญหา ทำให้เป็นการยากที่ตัวเจ้าหน้าที่จะสื่อสารให้ชาวบ้านตระหนักรู้ถึงปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยินดีเข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา

ในทำนองเดียวกันแกนนำชุมชนยอมรับเช่นกันว่า โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาเป็นโครงการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดำเนินการในพื้นที่ที่บรรลุป้าหมายผลสำเร็จยาก เนื่องจากชาวบ้านนิยมดื่มเหล้าและไม่ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการดื่มเหล้า แม้แต่ตัวเขาเองก็ยอมรับว่าไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ เพราะนิยมดื่มเหล้าบ้างในบางโอกาส จึงเป็นการยากที่จะให้เขาในฐานะแกนนำชุมชนเป็นต้นแบบ (Role model) ให้กับลูกบ้านและเป็นตัวอย่างเพื่อชักชวนชาวบ้านให้เข้าร่วมโครงการ

เมื่อถามถึงมาตรการชุมชนที่ใช้ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แกนนำชุมชนท่านเดียวกันนี้ให้ข้อมูลว่ามาตรการชุมชนใช้เฉพาะในเทศกาลงานบุญสำคัญ โดยมีธรรมนูญชุมชนห้ามดื่มเหล้าภายในบริเวณวัดในช่วงที่จัดกิจกรรมในวัด มาตรการชุมชนดังกล่าวนี้ ไม่ได้กินพื้นที่ครอบคลุมทั่วหมู่บ้าน จึงเป็นมาตรการที่พอจะได้รับความร่วมมือ และแม้จะห้ามกินเหล้าภายในบริเวณวัด คนที่ร่วมงานก็ดื่มกินที่บ้านงาน หรือจับกลุ่มดื่มกินกันก่อนจะเข้าร่วมงานบุญที่วัดอยู่ดี เขาจึงเห็นว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จในเชิงสัญลักษณ์ คือ ทำให้วัดซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ปลอดอบายมุข แต่ล้มเหลวในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเหล้า

คนที่เข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ค่อนข้างมีอายุและแทบจะเป็นคนที่ปกติก็ไม่ดื่มเหล้าเป็นประจำ มีข้อมูลที่น่าสนใจว่าในหมู่บ้านมีวัยรุ่นคนหนึ่งรู้จักกับอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) เคยเข้าร่วมเซ็นชื่อเพื่อปฏิญาณตนว่าจะงดเหล้าตลอดช่วงเข้าพรรษา แต่เข้าร่วมโครงการไม่นานก็ต้องถอนตัว เนื่องจากไม่มีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเข้าร่วมด้วยเลย ผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาที่พวกเขาเคยเข้าร่วมว่านั่นมีผลพลอยได้ที่ไม่ได้ตั้งใจไว้ โดยการใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิเสธการดื่มเหล้า

เวลาหลีกเลี่ยงไม่ได้และต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของวงเหล้า โดยเฉพาะบางคนที่ไม่ชอบดื่มเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังสะท้อนให้เห็นจากบทสัมภาษณ์ของสุวินัย

“...มันใช้เป็นข้ออ้างได้ เพื่อไม่ให้เสียเพื่อน ถ้าเพื่อนมันจะยั้งจะยอเราให้ดื่มเหล้า เราก็บอกว่าเราเข้าพรรษา เรียกว่าเป็นข้อแก้ตัวว่าเราหยุดพักการดื่มชั่วคราว ปกติเราไม่ชอบกินเหล้าอยู่แล้ว ถ้าเราบอกเข้าพรรษาจะเป็นอะไรที่ง่ายสุด เราก็เลยเข้าร่วมโครงการมาเรื่อย ๆ แต่ไม่ได้ไปเซนต์ชื่อเข้าร่วมนะ งดเอง ทำเอง แล้วก็ประสบผลสำเร็จมาทุกปี บางครั้งเราก็กินต่อเวลาไปมากกว่า 3 เดือน เพราะหลังจากออกพรรษาเพื่อนก็จะบอกออกพรรษาแล้ว เราก็จะหลีกเลี่ยงยากขึ้น หาเรื่องที่จะไม่กินยากขึ้น เพราะเพื่อนเยอะ...”

(Suwinai, Interview, June 25, 2020)

โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาจึงเป็นประโยชน์สำหรับคนที่ดื่มไม่มากนักหรือดื่มเหล้าเพื่อสังสรรค์และเข้าสังคมบ้างตามวาระโอกาส สำหรับคนกลุ่มนี้จุดประสงค์ในการงดเหล้าเพื่อเป็นการพักร่างกายตนเองให้ปลอดจากเหล้า ทว่าจากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าไม่ใช่ทุกคนที่เข้าร่วมโครงการจะบรรลุเป้าหมายตามที่โครงการกำหนดไว้ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็นนักดื่มตัวยง ที่ยังคงใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางเพื่อนฝูงรอบตัวที่ดื่มกันอย่างสนุกสนานเป็นประจำ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้หลายคนที่ไม่เข้าร่วมงดเหล้าเข้าพรรษาไม่สามารถหักห้ามใจตนเอง กระทั่ง “พรรษาแตก” อีกทั้งเหตุสำคัญที่ชาวบ้านไม่เข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาเนื่องจากมองว่าปริมาณการดื่มและความถี่ในการดื่มของตนมีได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อตัวเองและคนรอบข้าง เนื่องจากตนเองจะดื่มเฉพาะวาระสำคัญและดื่มไม่มาก โดยปกติแล้วก็ไม่ได้อดื่มทุกวันจนถึงขนาดที่ว่าจะเกิดการติดเหล้า โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาจึงไม่ตอบสนองความต้องการของประชากรกลุ่มนี้ ซึ่งถือว่าเป็นนักดื่มกลุ่มใหญ่ในชุมชน

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่มาตรการควบคุมการบริโภคเหล้าอย่างโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา แม้จะมีเป้าหมายที่ดี แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนนัก เนื่องจากช่วงเวลาเข้าพรรษาที่เป็นช่วงดำเนินโครงการเป็นช่วงเวลาที่ตรงกับเทศกาลและฤกษ์งานบุญหลายอย่าง ซึ่งแต่ละงานขาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้ทั้งที่นำเสนอในหัวข้อก่อนหน้านี้ เมื่อช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาแห่งการเข้าสู่สังคมและเป็นกิจกรรมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ทางสังคม มันจึงเป็นอุปสรรคที่คนในชุมชนปฏิเสธจะเข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา หรือคนที่เข้าร่วมแล้วก็ต้องพบกับเหตุการณ์พรรษาแตก ดังสะท้อนให้เห็นจากบทสัมภาษณ์

“...ส่วนใหญ่คนเขาไม่ค่อยเข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา มันเป็นช่วงเทศกาล ช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องเอามือเอาแรงกัน มีงานแต่งงานบุญอะไรเยอะแยะ แต่ละงานก็มีเหล้าปาลอาหารเลี้ยงตอบแทนกัน ในชุมชนมันต้องพึ่งพาร่วมมือกัน ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเพื่อนถึงจะสำเร็จ และถ้าเห็นคนนั้นดื่มคนนี้ดื่ม มันก็อดใจไม่ไหว...”

(Tai, Interview, Oct 26, 2020)

ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของพี่บรรจง ในแง่ที่ว่าช่วงเข้าพรรษาในชุมชนมีกิจกรรมทางสังคมหลายอย่างที่เกิดขึ้นช่วงนี้ และการจัดกิจกรรมดังกล่าวก็ขาดเหล้าไม่ได้ พี่บรรจงจึงไม่เข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาที่เป็นทางการ เนื่องจากมองว่ามันจำกัดทางเลือกและไม่ยืดหยุ่น พี่บรรจงงดเหล้าในช่วงเข้าพรรษาด้วยการสัญญาตั้งปณิธานกับตนเองว่าจะงดการดื่มเหล้าลงและอาศัยความหมายเชิงสัญลักษณ์ของวาระสำคัญทางศาสนาเป็นเครื่องกำกับจิตใจ

“...ช่วงก่อนเข้าพรรษามันจะมีประเพณีภาคเหนืออยู่ ก็คือ งานประเพณีงานสลากภัต ส่วนมากคนที่เข้าโครงการเขาจะพรรษาแตก ช่วงก่อนออกพรรษาประมาณสักสี่สัปดาห์นั่นแหละ เขาก็เลยไม่เข้า แต่เขาจะพยายามงด เขาไม่เขียนชื่อตัวเองลงในคำปฏิญาณตนดีกว่า ช่วงเข้าพรรษามันเป็นช่วงทำบุญ หากเราผลอไปกินก็เป็นบาปหนัก เลยไม่เขียนชื่อลงในคำปฏิญาณ...”

(Banjong, Interview, May 24, 2020)

หากชีวิตทางสังคมของใครสักคนกับเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผูกติดกันมาอย่างต่อเนื่อง คงเป็นไปได้ยากที่จู่ ๆ จะให้พวกเขาจดทุกอย่างเด็ดขาดเป็นเวลาถึง 3 เดือน โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนแห่งนี้ที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตและวิถีชุมชน อีกทั้งในช่วงเวลาเดียวกันกับการเข้าพรรษาเป็นช่วงฤดูแห่งการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ต้องอาศัยการลงแขกและการจ้างวาน ซึ่งหลังเลิกงานต้องมีการสังสรรค์ดื่มเหล้า รวมถึงวันสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ ที่จะถูกจัดขึ้นในช่วงเดียวกันนั้น ขณะเดียวกันในคนบางกลุ่มที่มีเป้าหมายการดื่มเพียงเล็กน้อยเพื่อเข้าสังคมเพียงเท่านั้นและไม่ได้มองว่าพฤติกรรมการดื่มของตนเป็นอันตรายหรือความเสี่ยง จึงไม่มีความจำเป็นที่พวกเขาต้องงดขาดเป็นเวลาหลายเดือนตามเป้าหมายของโครงการ

เราอาจกล่าวได้ว่า โครงการงดเหล้าเข้าพรรษามีส่วนร่วมจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากละเลยบริบทเฉพาะของชุมชนที่สัมพันธ์กับเรื่องเวลาทางสังคม ที่มีความหมายแตกต่างจากเวลาในระบบกลไกนาฬิกา โดยภายใต้ระบบเวลาทางสังคมดังกล่าวมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนให้เวลาทางสังคมยังคงทำหน้าที่ของมันและดำเนินต่อเนื่องต่อไปได้

เมื่อมาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นทางการไม่สามารถตอบโจทย์ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ โดยเฉพาะนักดื่มที่มีความตั้งใจอยากจะหยุดพักการดื่มลงบ้าง แต่พวกเขาก็ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้

ด้วยเหตุผลตามข้อมูลที่ได้นำเสนอข้างต้น นักดื่มกลุ่มนี้จึงตัดสินใจเลือกทางออกด้วยวิธีการลดอันตรายจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แทนที่จะเข้าร่วมโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา แม้จะเห็นด้วยกับบรรลประโยชน์ด้านต่าง ๆ จากการเข้าร่วมโครงการก็ตาม รายละเอียดของเทคนิควิธีการลดอันตรายที่นักดื่มในชุมชนแห่งนี้เรียนรู้และเลือกใช้ตามการดื่มในวาระโอกาสต่าง ๆ จะนำเสนอโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

4.3 เทคนิควิธีการลดอันตรายจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตามที่ได้นำเสนอไปในหัวข้อก่อนหน้านี้ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชนมานานแล้ว ผู้ให้ข้อมูลมีจุดยืนมุมมองและคำอธิบายต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างจากเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ โดยเฉพาะมุมมองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดื่มแอลกอฮอล์ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่นิยมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พวกเขารู้ดีว่าการดื่มเครื่องดื่มประเภทนี้ มีผลเสียต่อร่างกาย แต่หาก “ดื่มเป็น” หรือดื่มในปริมาณที่พอเหมาะ ไม่ใช่ดื่มจนเมามายาขาดสติ ก็จะทำให้สามารถใช้ชีวิตได้ปกติทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งอธิบายคำว่าดื่มเป็น คือ เราต้องรู้ว่าจะกินเหล้าอย่างไร ไม่อย่างนั้นเหล้าจะกินเรา

ผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกรายที่ให้ข้อมูล กล่าวว่าเหล้าไม่มีผลในทางที่ไม่ดี ถ้าดื่มอย่างมีสติ หากการดื่มเป็นการดื่มเพื่อสุขภาพ ร่างกายก็จะมีปัญหาสำหรับการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว เชื่อว่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับารดื่มแอลกอฮอล์เป็นหลัก แต่ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลแต่ละคนมากกว่า อีกทั้งสมาชิกในบางครอบครัวให้ข้อมูลว่าการดื่มเหล้าไม่ได้เป็นปัญหาโดยตัวของมันเอง หากสมาชิกในครอบครัวดื่มเป็น การดื่มเหล้าก็จะกลายเป็นกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลาย ทำให้สัมภาษณ์แม่สงกรานต์ ซึ่งสามีนิยมดื่มหลังเลิกงานกับเพื่อนแทบทุกวัน สะท้อนประเด็นดังกล่าวนี้

“...แม้ก็ไม่บอกว่าพอเลิกเหล้าเถอะ คือ ให้พ่อได้สบายใจเท่าที่พ่อ
ได้ทำงาน ได้ดื่มได้กินพอประมาณ ไม่ต้องเครียด ทำงานมามีเหล้า
ก็กินแล้วก็ไปหลับไปนอนมีความสุข ไม่ได้ทะเลาะอะไรกัน พ่ออยู่
สบาย...”

(Songkarn, Interview, Dec 22, 2020)

เมื่อผู้วิจัยได้ถามถึงวิธีการลดอันตราย ผู้ให้ข้อมูลจะมีวิธีการที่แตกต่าง
กันไปขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล แต่เราสามารถสรุปเป็นเบื้องต้นได้ว่า ไม่มีผู้ให้ข้อมูล
คนใดที่นิยมดื่มเหล้า แล้วไม่มีวิธีการเพื่อช่วยให้ตนเองดื่มไม่เมา หรือดื่มแล้วยัง
สามารถทำงานในวันถัดไปได้ คำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการลดอันตรายจากการดื่มเหล้า
แตกต่างจากคำอธิบายบนฐานความรู้ทางวิชาชีพ โดยความรู้ในการลดอันตราย
เป็นความรู้เชิงปฏิบัติหรือความรู้จากประสบการณ์ ทั้งเรียนรู้เองและเรียนรู้จากการ
ถ่ายทอดกันภายในวงเหล้า

“...ดื่มให้กินข้าวเจริญอาหาร แต่ส่วนมากถ้าเกิด 4-5 เป็ก ก็จะเริ่ม
ติดลม พี่คิดว่า 200 CC ประมาณนี้ แต่มันก็แล้วแต่ส่วนสูงน้ำหนัก
ของบุคคลด้วย ความสมบูรณ์ของร่างกายแต่ละคนด้วย เหมือน
ผู้สูงอายุบางท่านเขาก็กินกันเป็นยา กินนิด ๆ ก็เป็นยา กินมากก็เป็น
สุรา กินจัดก็เป็นสุราเรื่อจริง...”

(Banjong, Interview, Oct 24, 2020)

จากการสัมภาษณ์ วิธีดูแลตัวเองและลดอันตรายจากการดื่มแอลกอฮอล์
ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการดื่มน้ำเพื่อเจือจางปริมาณของฤทธิ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์
อาจดื่มน้ำขณะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือดื่มน้ำภายหลังจากหยุดดื่ม สำหรับ
ประเภทของน้ำที่เชื่อว่าช่วยเจือจางฤทธิ์แอลกอฮอล์นั้น บางคนเลือกดื่มน้ำอุ่น
บางคนดื่มน้ำหวานเพื่อลดอาการเมา ด้วยความเชื่อที่ว่าจะทำให้ตนเมาน้อยลง

เพราะการดื่มน้ำจะช่วยทำให้ร่างกายเจือจางการดูดซับแอลกอฮอล์ และช่วยลดอาการมึนงงให้น้อยลงด้วย นอกจากนี้ การจิบน้ำบ่อย ๆ ขณะดื่ม จะกระตุ้นให้ปวดปัสสาวะบ่อยขึ้น ทำให้ร่างกายได้มีการขับแอลกอฮอล์ออกอีกทางหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตาม หากตนเริ่มมีอาการเมาแล้ว ก็จะพักการดื่มจนกว่าตนจะรู้สึกดีขึ้น หรืออาเจียนให้มันออก แล้วค่อยกลับมาดื่มอีกครั้ง

“...ต้องดื่มน้ำตาม กับแกล้มไม่ต้องทานเยอะ เดี่ยวเราจะอ้วก ถ้าพี่เมา พี่ก็จะไปเอามือล้วงคอ อาเจียนออกมาให้หมดแล้วก็จะไปดื่มต่อได้ คล้ายกับว่าเราเอามือล้วงคอให้มันอาเจียนออกมา เหมือนว่าเราเหล้าออกมาให้หมด แต่มันไม่ค่อยดีกับฟัน เพราะมันเป็นกรด แต่มันทำให้เราหายเมาได้ เดี่ยวเราก็ดื่มน้ำไปนั่งดื่มต่อได้...”

(Eakchai, Interview, Oct 25, 2020)

ผู้ให้ข้อมูลหลายคนทั้งชายและหญิงให้ข้อมูลว่า พวกเขาต้องรู้จักประมาณตนในการดื่ม นักดื่มทุกคนควรเลือกดื่มอย่างมีสติและควรประมาณตนว่าดื่มได้แค่ไหน ไกล่ถึงจุดขีดสุดของตัวเองหรือยัง ควรรู้ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละประเภะนั้น ตัวเองสามารถดื่มได้มากน้อยแค่ไหน ไม่ควรฝืนตัวเองหรือกินตามเพื่อน ดื่มเสร็จเวลากลับบ้านต้องมีสติที่จะไม่ทำให้ตนเองเกิดอันตราย โดยการประเมินจุดขีดสุดการดื่มของแต่ละคนเป็นประสบการณ์ส่วนตัว และผันแปรตามบริบทที่เฉพาะเจาะจง ณ ช่วงขณะที่ดื่ม เราอาจกล่าวให้ชัดเจนว่า การรู้จักประมาณตนในการดื่มในฐานะวิธีการลดอันตรายจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตั้งอยู่บนความรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งประเมินจากปฏิกริยาระหว่างฤทธิ์ของเหล้ากับร่างกาย ณ ช่วงขณะที่ดื่ม โดยอาศัยการรับรู้ผ่านร่างกายของนักดื่มคนที่ประเมิน จึงเป็นความรู้ในเชิงอัตวิสัย (Subjectivity) มากกว่าข้อเท็จจริงเชิงวัตถุวิสัย (Objectivity)

“...เราต้องรู้ลิมิตตัวเองว่าเราดื่มได้มากน้อยขนาดไหน พี่นี่ ถ้าเมากัน
ไม่สามารถควบคุมสติตนเองได้ ก็จะไม่ไปไหน ก็จะนอนง จะไม่ขับรถ
เพราะเรารู้งี้ แล้วบางครั้งก็ไปกับลูกกับเมียไรเนี่ย ถ้าไม่ไหว เราก็
ต้องนอน...”

(Jo, Interview, Oct 25, 2020)

“...คนเราดื่มมันรู้ลิมิตของตัวเอง ว่าเท่าไร อาการมันออกอยู่แล้ว
แหละ กินเยอะแค่ไหน เมากแค่ไหน เราก็ต้องกินให้มันพอประมาณ
หลีกเลี่ยงได้ก็หลีกเลี่ยง ชนที่ก็จับนิดหน่อยพอให้ไม่เสียสัมพันธ์
ไม่เคย ที่จะมีอาการเมาแบบไม่รู้ตัว เก็บอาการได้อยู่รู้ลิมิต...”

(Suwinai, Interview, Oct 25, 2020)

อีกวิธีหนึ่ง จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลายคนให้ข้อมูลว่า อย่าปล่อยให้
ท้องว่าง ก่อนจะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรกระตุ้นให้น้ำย่อยในกระเพาะ
อาหารได้เริ่มย่อยอย่างอื่นเสียก่อน นักดื่มควรหาอะไรกินรองท้อง หรือไม่ปล่อยให้
ท้องว่างก่อนจะไปสังสรรค์กับเพื่อน เพื่อป้องกันไม่ให้เมาเร็วเกินไปนั่นเอง
นอกจากนี้ การกินอาหารก่อนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยลดปัญหาอาการ
ท้องอืดอีกด้วย

ยังมีอีกวิธีหนึ่งของการลดอาการเมา คือ หลังจากตื่นนอนขึ้นมา
ในวันรุ่งขึ้น นักดื่มจะดื่มแอลกอฮอล์อีก 1-2 แก้ว เพื่อเป็นการ “ถอน” ผลข้างเคียง
ของแอลกอฮอล์จากเมื่อวานออกไป มันเป็นเรื่องความเชื่อที่ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล
ซึ่งบางคนก็ไม่สามารถทำการถอนได้ แต่บางคนก็สามารถถอนได้ และสามารถ
ไปทำงานต่อได้ ถ้าอยากถอนก็อย่าดื่มหนัก มิฉะนั้นมันจะติดหรือเมาค้างอีกหลายวัน
เป็นที่น่าสังเกตว่าในระดับครอบครัวใช้วิธีการลดอันตรายด้วยการกินยา ทั้งยา
สมัยใหม่และยาสมุนไพร เพื่อช่วยให้สมาชิกในครอบครัวที่นิยมดื่มเหล้าและ
ยังไม่พร้อมจะเลิกเหล้า สามารถดื่มเหล้าแล้วไม่เมา หรือบรรเทาผลกระทบ

ของอาการต่าง ๆ หลังการดื่ม ผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกในครอบครัวนิยมดื่มเหล้าจำนวนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “การกินยา” หรือผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ผสมวิตามินช่วยให้รู้สึกสดชื่นและหายจากการเมาค้างได้ เช่น การกินยาแก้คลื่นไส้อาเจียน ยาบรรเทาการปวดศีรษะ การกินผลิตภัณฑ์เสริมวิตามิน หรือเครื่องดื่มเสริมวิตามินจะหายเมา หรือสามารถดื่มต่อไปได้

“...พอมียาที่แม่ให้กิน แม้ว่าให้พอกินตอนเช้า พ่อจะไม่เมา พ่อจะอยู่ได้นาน แล้วพ่อก็กินได้นานจริง ๆ พ่อจะกินเหล้าได้เยอะอีก มันเป็นยาสมุนไพร สารพัดพิษ ไปที่ไหนพ่อจะกิน 7-9 เม็ด แล้วพ่อจะอยู่ได้ ถ้าพ่อกองงาน 9 โมงพ่อจะอยู่ได้ถึง 5 โมงเย็น ขับรถกลับบ้านได้สบาย พ่อก็ไม่รู้ว่ายานี้มันผสมอะไร ทำไมอยู่ได้ยาว มันเป็นยาบำรุงกินดี ไม่กินคู่ ถ้ากินคู่ก็จบ เมา...”

(Arkorn, Interview, Oct 22, 2020)

สำหรับวิธีการลดอันตรายจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่กล่าวมาข้างต้นส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลบอกว่า เรียนรู้ ทดลองจากประสบการณ์ของตนเอง ไม่ได้หาความรู้จากตำรา โดยบางคนก็เคยประสบอุบัติเหตุทางถนน เนื่องจากเมาและขับเขาก็ถือว่าเป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งที่ทำให้พวกเขารู้จักประมาณตนและลดความเสี่ยงในครั้งต่อไปของการดื่มได้ ซึ่งความทรงจำเหล่านี้จะเป็นเครื่องเตือนใจระวังตนเองมากขึ้นในการดื่มแอลกอฮอล์

เราจะเห็นว่าการลดอันตรายเป็นเทคนิควิธีการหนึ่งที่นักดื่มพัฒนาทักษะการดื่มให้ตนเองปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายกับผู้อื่น อีกทั้งยังมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน วิธีการลดอันตรายที่เกิดขึ้นในวงเหล้าหรือครอบครัวสะท้อนให้เห็นถึงการพยายามร่วมกันคิดหาวิธีเพื่อการดื่มแอลกอฮอล์อย่างปลอดภัย ในขณะที่ยังไม่สามารถหยุดดื่มแอลกอฮอล์ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผล

อะไร วิธีการลดอันตรายจึงเป็นกลยุทธ์ที่กลุ่มนักดื่มเลือกใช้จากการที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของชีวิตพวกเขา

5. อภิปรายและสรุปผล

5.1 เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐาน

นักวิชาการที่สนใจศึกษาประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมพฤติกรรมเสี่ยง สุขภาพ เสนอว่า “ความเสี่ยงสุขภาพ” และ “พฤติกรรมเสี่ยง” มีความหมายทางสังคม (Social meaning) และทำหน้าที่ทางสังคม (Social function) บางประการสำหรับประชากรกลุ่มเสี่ยง การให้ความสนใจต่อความหมายทางสังคมและหน้าที่ทางสังคมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ตั้งอยู่บนฐานคิดตรรกะคำอธิบายในโลกวัฒนธรรมคนท้องถิ่น จะช่วยไม่ให้ลดทอนมุมมองที่มีต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนท้องถิ่นลงไปเหลือแค่ความหมายเดียว คือ การเป็นพยาธิสภาพตัวก่อโรค รวมทั้งลดมายาคติไม่มองพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมส่วนตัวของปัจเจกบุคคล แต่ใส่ใจต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม วัฒนธรรม ความหมายทางสังคม และบริบทเงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่ทำหน้าที่ควบคุมกำกับพฤติกรรมการดื่มอยู่เสมอ (Kata & Chawrai-ngen, 2018a)

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนแห่งนี้ ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในชีวิตประจำวันของผู้คนและวิถีชุมชน โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานใน 2 ลักษณะ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานทางวัตถุ (Material infrastructure) เราปฏิเสธไม่ได้ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หากดื่มอย่างพอประมาณ หรือ “ดื่มเป็น” “ดื่มเป็นยา” ในคำพูดของชาวบ้าน มันมีฤทธิ์ทำให้ชาวบ้านรู้สึกผ่อนคลายและคลายปวดเมื่อยหลังทำงาน 2) โครงสร้างพื้นฐานทางความรู้สึก (Affective infrastructure) เหล้าทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในชุมชน (ดู Chandler, 2019)

ความหมายทางสังคมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโลกของนักดื่มและคนในชุมชนถูกผลิตใหม่ ผลิตซ้ำอยู่เสมอ พร้อมจะเปลี่ยนความหมายทางสังคมและทางวัตถุของตัวมันเองผ่านการดื่มกินและบริบทสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น หรือภายใต้บริบทความสัมพันธ์ชุดใหม่ที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปมีส่วนร่วม (ดู Ingold 2011; 2012) กล่าวอย่างถึงที่สุด เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานเป็นจุดบรรจบกันของโลกทางสังคมของชีวิตผู้คนกับโลกทางกายภาพหรือโลกทางวัตถุ ฤทธิ์ทางเคมีของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละประเภท

การมีมุมมองต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ใช่การเพิกเฉยหรือหันเหประเด็นมองไม่เห็นศักยภาพของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ในการพัฒนามาตรการควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ที่สอดคล้องกับบริบทการดื่มของชุมชนและวิถีชีวิตเฉพาะของกลุ่มประชากรเสี่ยง เพราะหากเรามีทัศนคติต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นโครงสร้างพื้นฐาน เราจะเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างนักดื่มกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้กว้างขวางขึ้นและช่วยตอบคำถามว่า ทำไมมาตรการอย่างโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาที่มีเป้าหมายที่ดีเพื่อช่วยประชากรกลุ่มเป้าหมายเล็กเหล้า หรือหยุดดื่มเหล้าบางช่วงเวลา จึงไม่ได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพราะเหล้าในฐานะโครงสร้างพื้นฐาน ก็เหมือนกับโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันของเรา เช่น ไฟฟ้า ถนน โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ฯลฯ เราทราบกันดีว่าถ้าโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ถูกทำลายลง หรือพังเสียหาย ชีวิตประจำวันของเราในหลายด้านจะได้รับผลกระทบตามไปด้วย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานในโลกของนักดื่มในชุมชนที่ศึกษาก็เช่นเดียวกัน การพังทลายลงของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานนี้ ก็จะทำให้ชีวิตทางสังคมความมั่นคงในชีวิตและวิถีชุมชนอีกหลายด้านพังเสียหายตามไปด้วย

5.2 วิธีการลดอันตราย

มาร์ค นิชเทอร์ (Nichter, 2001) อธิบายว่า “การลดอันตราย” เป็นวิธีการพื้นฐานที่มนุษย์ในทุกวัฒนธรรม ใช้เพื่อ ป้องกันและจัดการควบคุม

ความเสี่ยงสุขภาพไม่ทำให้มีความรุนแรงขึ้น และ “ส่งเสริมสุขภาพ” ให้ร่างกายจิตใจแข็งแรงไม่เจ็บป่วย แนวคิดการลดอันตรายเป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อวัฒนธรรมสุขภาพท้องถิ่น มีตัวอย่างหลากหลายในเรื่องนี้ เช่น คนเอเชียดูแลสุขภาพด้วยการเลือกรับประทานอาหาร ภายใต้ทฤษฎีร้อน-เย็น เพื่อปรับสมดุลของธาตุในร่างกาย (ดิน น้ำ ลม ไฟ) และเลือกกินอาหารที่ช่วยลดการเกิดแก๊สในกระเพาะ ขับเสมหะ และป้องกันพยาธิ ซึ่งจะเป็สาเหตุการเจ็บป่วย (Nichter, 2003) ผู้หญิงไทยเชื่อกันว่าการกินปฏิชีวนะที่ชื่อ ยาเตตราไซคลิน (Tetracycline) สามารถช่วยควบคุมไม่ให้เชื้อโรคที่เป็นพยาธิสภาพของโรคสุติณรีเวชแสดงตัว (Boonmongkon et al., 2001) ทำนองเดียวกัน ผู้หญิงที่ทำงานค้าบริการทางเพศในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ เชื่อว่าการกินยาปฏิชีวนะบางตัว สามารถป้องกันและควบคุมไม่ให้เชื้อโรค ที่เป็นสาเหตุของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เติบโตแข็งแรงในร่างกาย (Nichter, 2001)

เทคนิควิธีการลดอันตรายเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้เมื่อเผชิญกับความเสี่ยงสุขภาพ ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในชีวิตประจำวัน เพราะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขความมั่นคงด้านอาชีพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Pylypa 2004) ในสถานการณ์ที่ผู้คนคิดว่าความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้คนจะเลือกใช้วิธีการลดอันตรายเพื่อบรรเทาความเสี่ยงหรืออันตรายให้ลดน้อยลง ผู้คนในหลายกลุ่มสังคมรู้สึกสะดวกสบายใจ ในการเลือกวิธีการลดอันตรายมากกว่าแนวทางการควบคุม หรือผสมผสานทั้งสองวิธีการไปพร้อมกัน เพื่อลดความเสี่ยงสุขภาพและความรู้สึกอ่อนแอประการบาง ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของหทัยรัตน์ (Kosiyaphon, 2018) ศึกษาการดื่มสุราของเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพดที่ภาคเหนือของประเทศเกษตรกรที่ต้องดื่มสุรากับเพื่อนหลังเลิกงานประจำเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกกลุ่มและความมั่นคงด้านรายได้ จำเป็นต้องเรียนรู้การกำหนดปริมาณการดื่มสุราของตนเองเพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดจากการดื่มสุราและไม่ให้ตนเองเข้าสู่ภาวะติดสุรา งานวิจัยยืนยันว่าเกษตรกรที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำมีแนวคิดลดอันตรายแทรกอยู่ในวิธีการดื่มในชีวิตประจำวัน

ข้อมูลภาคสนามแสดงให้เห็นวิธีการที่หลากหลายของกลุ่มนักดื่มที่ใช้เพื่อลดอันตรายจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นเทคนิคที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเองและเป็นความรู้ที่ถ่ายทอดหมุนเวียนเรียนรู้กันในกลุ่มนักดื่ม รวมทั้งครอบครัวที่มีสมาชิกยังคงนิยมดื่มเหล้าและไม่พร้อมที่จะเลิกดื่มเหล้าก็คิดหาวิธีการเพื่อช่วยในการลดอันตราย เราอาจสรุปเบื้องต้นว่าวิธีการลดอันตรายเพื่อช่วยให้ตนเองและสมาชิกในครอบครัวสัมพันธ์กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยไม่ก่ออันตรายหลังการดื่มเป็นวิถีในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน มันสะท้อนให้เราเห็นว่ากลุ่มนักดื่มและคนในครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นนักดื่มไม่ใช่ผู้กระทำการที่เฉื่อยชา ในทางตรงข้ามข้อมูลภาคสนามแสดงให้เห็นมิติของการเป็นผู้กระทำการที่มีการคิดใคร่ครวญ (Active agent) เมื่อพวกเขาต้องสัมพันธ์กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่เป็นประจำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

1) เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรขยายมุมมองต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลกระทบโยชน์ในมุมมองคนในของนักดื่มที่หลากหลาย และมีความหมายทางสังคมบางประการสำหรับนักดื่มและคนในชุมชนบางกลุ่ม การขยายมุมมองต่อความหมายทางสังคมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมการดื่ม จะช่วยให้คนทำงานมองเห็นพฤติกรรมหลากหลายที่แวดล้อมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น วิธีการ “ลดอันตราย” จากการดื่มที่เรียนรู้และถ่ายทอดกันภายในวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมย่อยเฉพาะภายในกลุ่มนักดื่ม

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรประยุกต์วิธีการลดอันตรายในฐานะความรู้ท้องถิ่นและความรู้เชิงประสบการณ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการเพื่อควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ เพราะมาตรการลดอันตรายเหมาะกับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่พร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การพัฒนามาตรการที่หลากหลาย

เพื่อช่วยในการทำงานกับกลุ่มผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีลักษณะแตกต่างกันทางสังคมวัฒนธรรมและบริบทท้องถิ่น จะยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินมาตรการ

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรขยายมุมมองว่าวิธีการลดอันตรายไม่ใช่การสนับสนุนธุรกิจน้ำเมา หรือส่งเสริมให้นักดื่มยิ่งดื่มเหล้าหนักมากขึ้น เพราะถึงเราไม่สนับสนุนมาตรการลดอันตราย ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่พร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยังคงตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริโภคอยู่ดี เพราะในโลกชีวิตทางสังคมของประชากรกลุ่มนี้ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในชีวิตพวกเขา ในทางตรงข้ามเป้าหมายของมาตรการการลดอันตรายในกลุ่มผู้ยังนิยมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นไปเพื่อช่วยให้คนที่ยังไม่พร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรียนรู้การดื่มอย่างสร้างสรรค์ เพื่อไม่ก่ออันตรายต่อตนเองหรือคนรอบข้าง ก่อนที่พวกเขาจะพร้อมเข้าสู่โปรแกรมการเลิกเหล้าต่อไปในอนาคต

4) การพัฒนาหรือดำเนินมาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรคำนึงถึงหลักการจริยธรรมสาธารณสุข (Ethic of public health) โดยเฉพาะการตระหนักว่าทุกมาตรการด้านสุขภาพมีข้อจำกัดในตัวเอง ไม่สามารถดำเนินมาตรการเดียวกันให้มีประสิทธิภาพในทุกกลุ่มประชากรได้เทียบเท่าเสมือนกันเหมือนการตัดเสื้อโหล การพัฒนามาตรการสุขภาพที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้การใช้งานในประชากรกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม จึงเป็นหลักการจริยธรรมเบื้องต้นของงานสาธารณสุข มาตรการลดอันตรายอาจเหมาะสมกับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่พร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม และการเริ่มต้นมาตรการสุขภาพด้วยท่าทีที่เป็นมิตร ไม่บีบบังคับจนเกินไป และสอดคล้องกับวิถีที่ประชากรกลุ่มเป้าหมายทำกันอยู่ น่าจะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในระยะยาวมากกว่า

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ "โครงการวิจัยได้รับเงินทุนสนับสนุนการทำวิจัยจาก ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ปีงบประมาณ 2563" สำหรับทุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

References

- Ayuwat, D. & Narongchai, W. (2012). An evaluation of the Enforcement of the Alcoholic Drink Control Act, 2008 in the northeast region (Udonthani and KhonKaen): Case study the alcohol sellers. *KKU Journal for Public Health Research*, 5(1), 55-68. (in Thai)
- Boonmongkon, P., Nichter, M., & Pylypa, J. (2001). Women' s mot luuk problems in Northeast Thailand: why women's own health concerns matter as much as disease rates. *Social Science and Medicine*, 53, 1095-1112.
- Chandle, C. (2019). Current accounts of antimicrobial resistance: Stabilisation, individualisation and antibiotics as infrastructure. *Palgrave Communications*, 5 (53), 1-13. <https://doi.org/10.1057/s41599-019-0263-4>
- Chirattanasopha, W. (2016). *Evaluation of the campaign project to abstain from alcohol during Buddhist Lent at the local level in 2015*. (in Thai). Bangkok: Alcohol Problem Research Center.
- Eawsriwong, N. (2018). *Give alcohol ≠ damn*. Matichon Weekly. https://www.matichonweekly.com/column/article_76303 (in Thai).
- Ingold, T. (2011). *Being Alive: Essays on Movement, Knowledge and Description*. Routledge
- Ingold, T. (2012). Toward an Ecology of Materials. *The Annual Review of Anthropology*, 41, 427-442.

- Jindakam, R. (2018). Alcohol and the way of life of the craftsman. In Chawrai-ngen, S. & Charoenrat, B. (Eds.). *Research on culture and health risks: alcohol and tobacco*. Cultural and Health Risk Plan, Health Promotion Foundation. (in Thai)
- Kata, P. & Chawrai-ngen, S. (2018a). *Cultural Epidemiology*. Social and Health Research Institute. (in Thai).
- Kata, P., Chawrai-ngern, S & Panya, W (2018b). Analysis of the 4 health risk strategies (alcoholic beverages, tobacco, NCDs and drugs). Culture and Health Risk Plan, Health Promotion Foundation. (in Thai)
- Kosiyaphon, H. (2018). Social risks leading to harm reduction. In Chawrai-ngen, S. & Charoenrat, B. (Eds.). *Research on culture and health risks: alcohol and tobacco*. Cultural and Health Risk Plan, Health Promotion Foundation. (in Thai)
- Lupton, D. (1999). *Risk*. Routledge
- Mandelbaum, D. (1965). Alcohol and Culture. *Current Anthropology*, 6(3), 281-293.
- Marlatt, A. & Witkiewitz, K. (2002). Harm reduction approaches to alcohol use: Health promotion, prevention and treatment. *Addictive Behaviors*, 27, 867-886.
- Mukdawijitra, Y. (2015). Ways of thinking about alcohol in a society of good people. <https://blogazine.pub/blogs/yukti-mukdawijitra/post/5326> (in Thai)
- Nakhara, P. (2014). Compliance with alcohol control policy in Phuket Province. *Journal of Social Sciences*, 10 (2), 89-126. (in Thai)

- National Statistical Office. (2024). *Survey on smoking and drinking behavior of the population 2014*. Text and Journal Publications Co., Ltd. (in Thai)
- Nawakitbamrung, P. (Ed.). (2016). *The concept of women in the Lanna community and alcohol management*. Alcohol Problem Research Center. (in Thai)
- Nichter, M. (2001). Risk, Vulnerability, and Harm Reduction: Preventing STIs in Southeast Asia by Antibiotic Prophylaxis, a Misguided Practice. In Obermeyer, C. (Ed.), *Cultural Perspectives on Reproductive Health*. (pp.101-128). Oxford: Oxford University Press.
- Nichter, M. (2003). Harm Reduction: A Core Concern for Medical Anthropology. In Harthorn, B & Oaks, L. (Eds.), *Risk, Culture, and Health Inequality*. (pp.13-34). London: Bloomsbury Publishing.
- Parkin, S. (2014). *An applied visual sociology: Picturing harm reduction*. Surrey: Ashgate Publishing.
- Pylypa, J. (2019). Local Perceptions of Dengue Fever in Northeast Thailand and their Implications for Adherence to Prevention Campaigns. *Anthropology and Medicine*, 16 (1),73-83.
- Rachadaphanathikul, C & Boonsrimuang, W. (2005). *Review of knowledge on preventive and corrective measures to reduce the impact of alcohol consumption*. Health Promotion Fund and Alcohol Research Center (ARDC). (in Thai)
- Ritter, A. & Cameron, J. (2005). *A systematic review of harm reduction*. Victoria: Turning Point Alcohol and Drug Centre

- Roe, G. (2005). Harm reduction as paradigm: Is better than bad good enough? The origins of harm reduction. *Critical Public Health*, 15 (3), 243-250.
- Rungpatchim, C. & Ratchaphannathikun, C. (2010). Evaluation of the enforcement of the Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551 in Bangkok. *Pathumthani University Academic Journal*, 2 (3), 258-272. (in Thai)
- Sarakarn, P. (2009). *Evaluation of the Alcoholic Beverage Control Act in Ubon Ratchathani Province*. Alcohol Problem Research Center (ALCO). (in Thai)
- Siwarak, P. (2003). *The origin of the Thai Health Promotion Foundation*. Health Promotion Foundation. (in Thai)
- Social and Business Development Research Center. (2014). *Evaluation Project of the Campaign "No Alcohol During Buddhist Lent 2014": A Case Study of People Aged 15 Years and Over in 25 Provinces Nationwide*. Alcohol Problem Research Center. (in Thai).
- Sukonsriprasit, C (2018). Identity, drinking identity and drinking patterns: stories of drinking experiences in university life. In Chawrai-ngen, S. & Charoenrat, B. (Eds.). *Research on culture and health risks: alcohol and tobacco*. Cultural and Health Risk Plan, Health Promotion Foundation. (in Thai)
- Thamarangsi, T. (2008). *Alcohol Policy Process in Thailand 1997-2006*. Auckland: Massey University
- The Network of Alcohol-Free Organizations. (2016). *A lesson on working to change social values in important Thai festivals and traditions*. Photocopy document. (in Thai)

- Thom, B. (1994). Women and alcohol: The emergence of a risk group. In McDonald, M. (Ed.), *Gender, drink, and drugs*. Oxford: Berg.
- Thiamklee, N. (2018). Socio-economic factors that cause grocery stores to break the law. In Chawrai-ngen, S. & Charoenrat, B. (Eds.). *Research on culture and health risks: alcohol and tobacco*. Cultural and Health Risk Plan, Health Promotion Foundation. (in Thai).
- Williamson, L. (2012). Destigmatizing Alcohol Dependence: The Requirement for an Ethical (Not Only Medical) Remedy. *American Journal of Public Health*, 102 (5), 5-8.
- Witkiewitz K. & Alan Marlatt G. (2006). Overview of harm reduction treatments for alcohol problems. *International Journal of Drug Policy*, 17 (4), 285-94.
- Witthaworaphong, N. (Ed.). (2014). *Decade of Alcohol Problem Research Center. Status of knowledge to control alcohol consumption*. Alcohol Problem Research Center. (in Thai)